

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA SOCIOLOGIJA V LETU 2023

Poročilo DPK SM za sociologijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov.....	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih.....	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023.....	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023....	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah.....	7
2.2	Meje med ocenami.....	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023.....	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih.....	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov.....	20
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	24
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori.....	25
5.1	Zunanje ocenjevanje	25
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene.....	25
6	Povzetek	26
6.1	Ocena uspeha kandidatov	26
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol.....	27
6.3	Druge ugotovitve	27

Avtorja:

mag. Mirjam Počkar, glavna ocenjevalka za sociologijo

dr. Samo Uhan, predsednik DPK SM za sociologijo

Poročilo je potrdila DPK SM za sociologijo na 41. redni seji 28. 09. 2023.

Ljubljana, september 2023

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in kandidatov poklicne mature). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno matura (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura) in
- **ostali SM**, to so:
  - kandidati z maturitetnim tečajem,
  - 21-letniki,
  - odrasli,
  - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
  - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
  - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
  - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

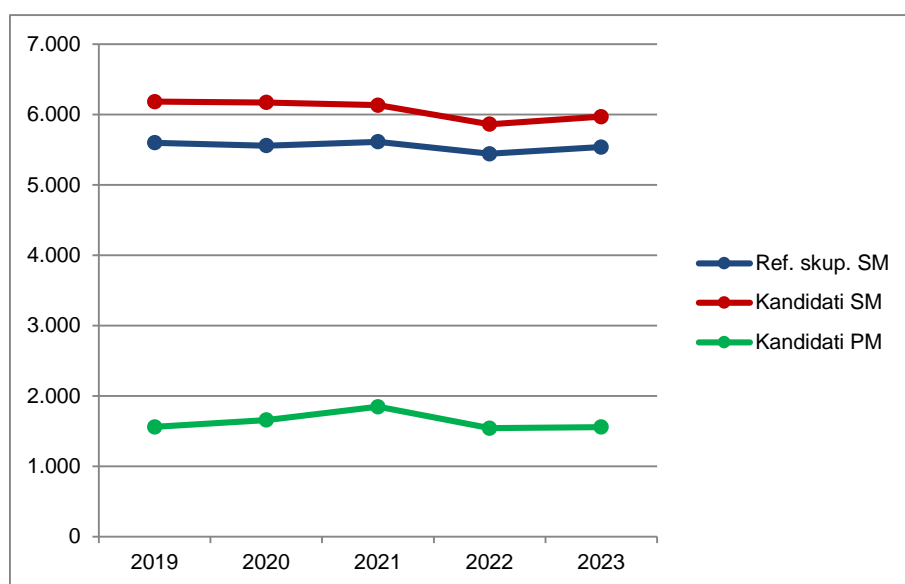
Okrajšava: kandidati PM.

1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	5.600	6.185	1.560
2020	5.560	6.173	1.657
2021	5.615	6.134	1.846
2022	5.444	5.865	1.542
2023	5.539	5.970	1.558

Slika 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

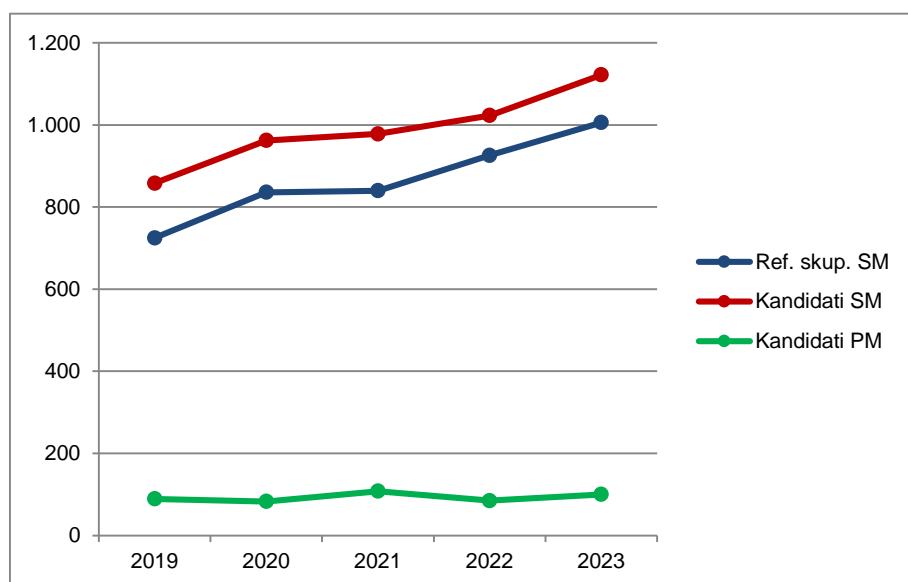
Vir: Državni izpitni center, 2023

1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali sociologijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	725	858	89
2020	836	962	83
2021	840	978	108
2022	926	1.023	85
2023	1.006	1.122	100

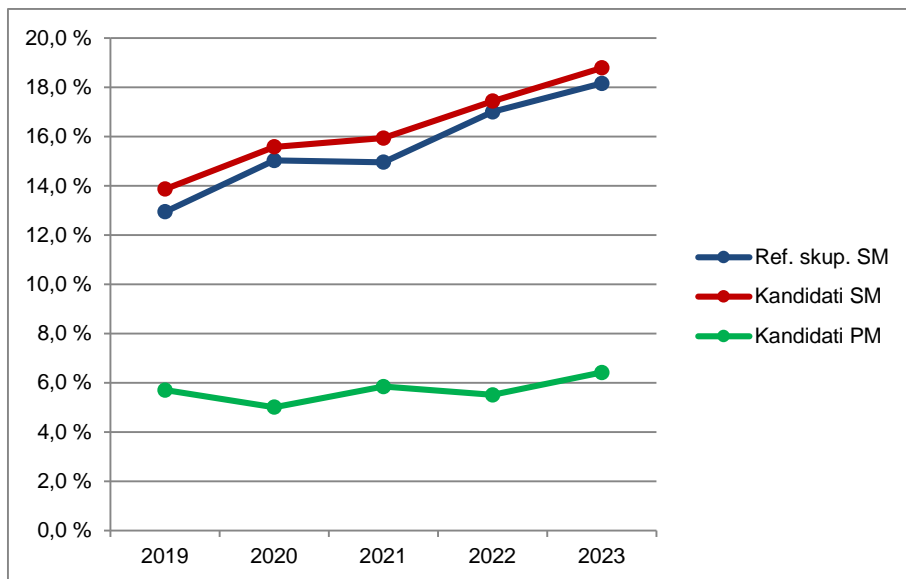
Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali sociologijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	12,9 %	13,9 %	5,7 %
2020	15,0 %	15,6 %	5,0 %
2021	15,0 %	15,9 %	5,9 %
2022	17,0 %	17,4 %	5,5 %
2023	18,2 %	18,8 %	6,4 %

Slika 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

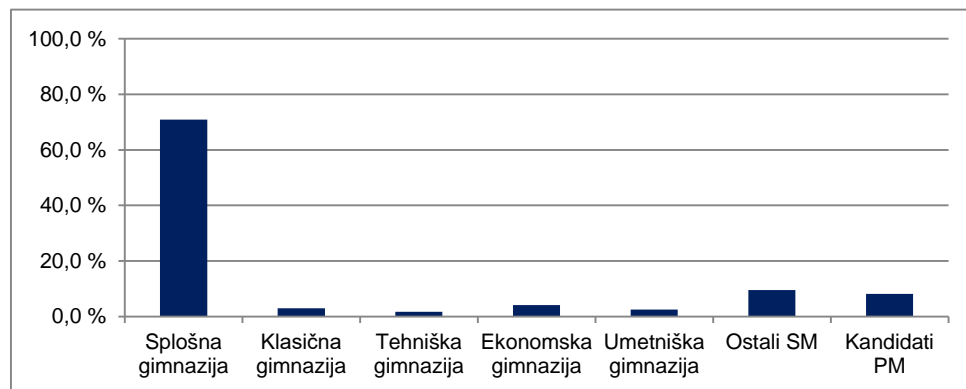
	Število	Delež
Splošna gimnazija	867	70,9 %
Klasična gimnazija	37	3,0 %
Gimnazija	904	74,0 %
Tehniška gimnazija	21	1,7 %
Ekonomska gimnazija	50	4,1 %
Umetniška gimnazija	31	2,5 %
Strokovna gimnazija	102	8,3 %
Ref. skup. SM	1.006	82,3 %
Ostali SM	116	9,5 %
Kandidati SM	1.122	91,8 %
Kandidati PM	100	8,2 %

gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2023 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

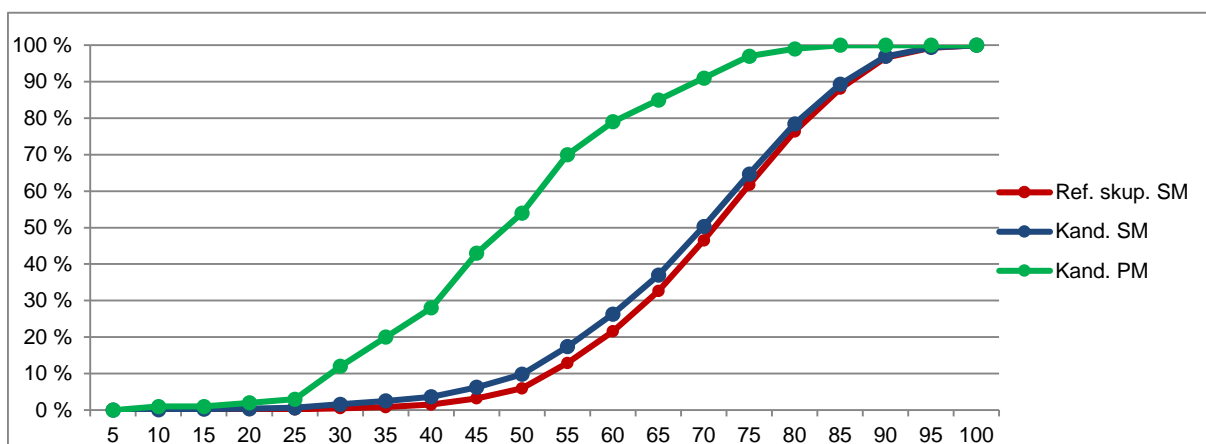
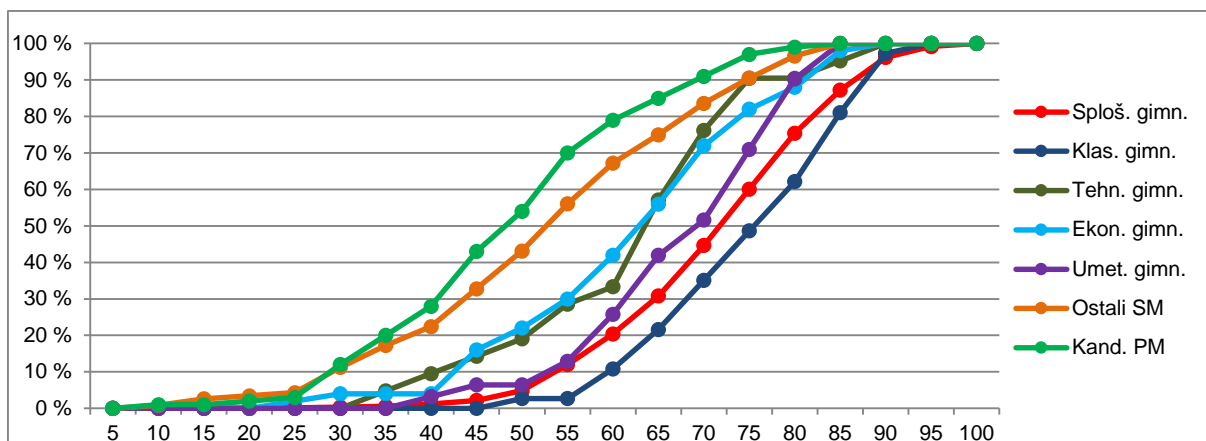
Preglednica 2.1.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
16-20	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
21-25	1	0	1	0	1	0	1	2	3	1	1
26-30	2	0	2	0	1	0	1	3	11	8	9
31-35	2	0	2	1	0	0	1	3	10	7	8
36-40	5	0	5	1	0	1	2	7	13	6	8
41-45	9	0	9	1	6	1	8	17	29	12	15
46-50	23	1	24	1	3	0	4	28	40	12	11
51-55	62	0	62	2	4	2	8	70	85	15	16
56-60	73	3	76	1	6	4	11	87	100	13	9
61-65	90	4	94	5	7	5	17	111	120	9	6
66-70	120	5	125	4	8	3	15	140	150	10	6
71-75	134	5	139	3	5	6	14	153	161	8	6
76-80	133	5	138	0	3	6	9	147	154	7	2
81-85	102	7	109	1	5	3	9	118	122	4	1
86-90	78	6	84	1	1	0	2	86	86	0	0
91-95	26	1	27	0	0	0	0	27	27	0	0
96-100	7	0	7	0	0	0	0	7	7	0	0
SKUPAJ	867	37	904	21	50	31	102	1.006	1.122	116	100

Preglednica 2.1.2: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
15	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	1 %
20	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	2 %
25	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	1 %	0 %	1 %	4 %	3 %
30	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	2 %	0 %	2 %	11 %	12 %
35	1 %	0 %	1 %	5 %	4 %	0 %	3 %	1 %	2 %	17 %	20 %
40	1 %	0 %	1 %	10 %	4 %	3 %	5 %	1 %	4 %	22 %	28 %
45	2 %	0 %	2 %	14 %	16 %	6 %	13 %	3 %	6 %	33 %	43 %
50	5 %	3 %	5 %	19 %	22 %	6 %	17 %	6 %	10 %	43 %	54 %
55	12 %	3 %	12 %	29 %	30 %	13 %	25 %	13 %	17 %	56 %	70 %
60	20 %	11 %	20 %	33 %	42 %	26 %	35 %	22 %	26 %	67 %	79 %
65	31 %	22 %	30 %	57 %	56 %	42 %	52 %	33 %	37 %	75 %	85 %
70	45 %	35 %	44 %	76 %	72 %	52 %	67 %	47 %	50 %	84 %	91 %
75	60 %	49 %	60 %	90 %	82 %	71 %	80 %	62 %	65 %	91 %	97 %
80	75 %	62 %	75 %	90 %	88 %	90 %	89 %	76 %	78 %	97 %	99 %
85	87 %	81 %	87 %	95 %	98 %	100 %	98 %	88 %	89 %	100 %	100 %
90	96 %	97 %	96 %	100 %	100 %	100 %	100 %	97 %	97 %	100 %	100 %
95	99 %	100 %	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %	99 %	99 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

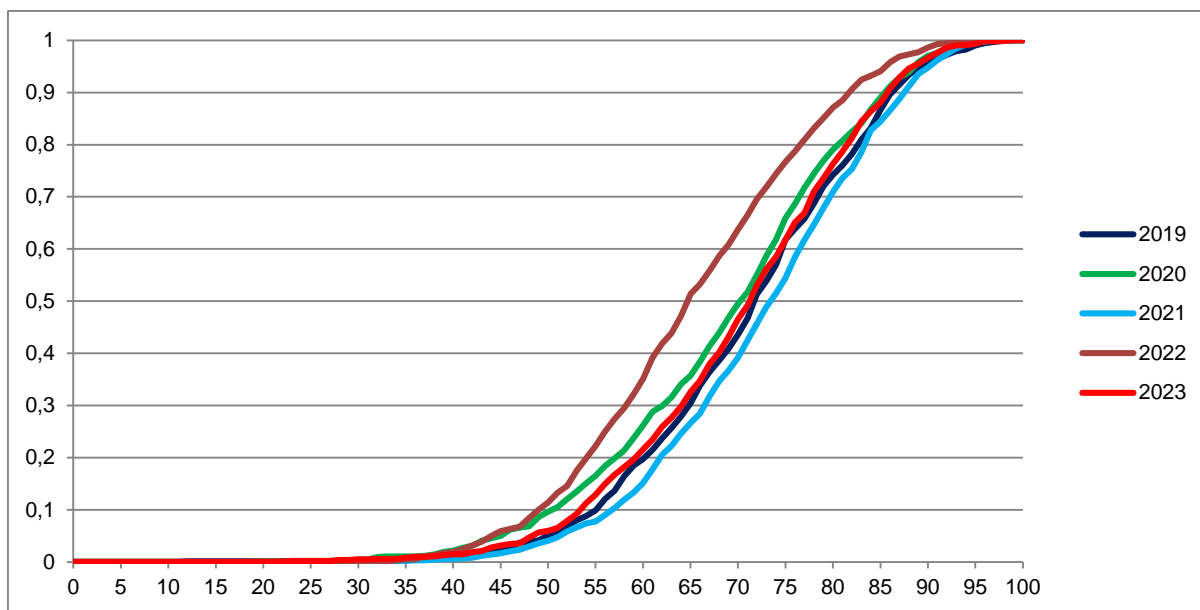
Vir: Državni izpitni center, 2023

2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2019 do 2023, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2019	50	61	72	83
2020	49	60	72	83
2021	50	61	73	84
2022	48	58	70	82
2023	48	58	70	82

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center, 2023

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

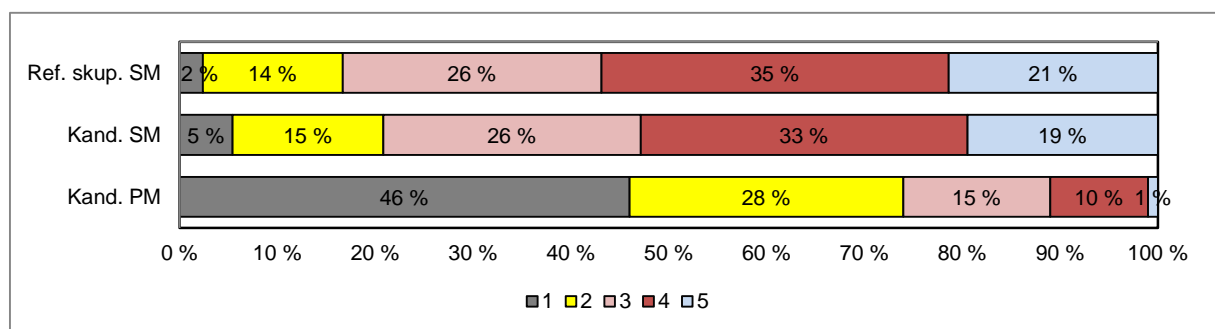
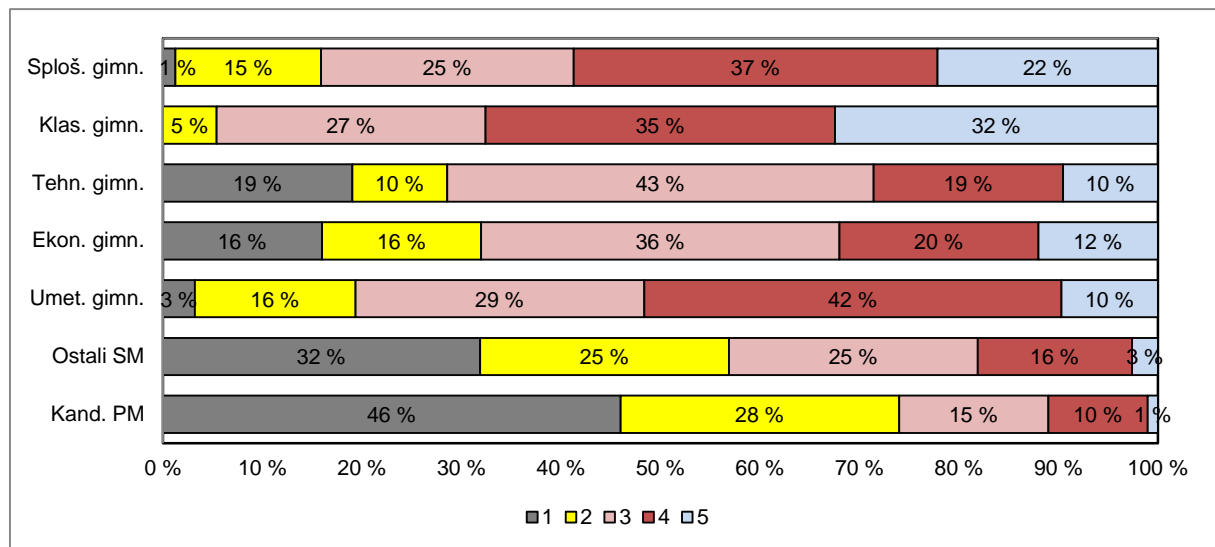
Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2023 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.3.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	11	0	11	4	8	1	13	24	61	37	46
2	127	2	129	2	8	5	15	144	173	29	28
3	220	10	230	9	18	9	36	266	295	29	15
4	317	13	330	4	10	13	27	357	375	18	10
5	192	12	204	2	6	3	11	215	218	3	1
Uspešni	856	37	893	17	42	30	89	982	1.061	79	54
Skupaj	867	37	904	21	50	31	102	1.006	1.122	116	100

Preglednica 2.3.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	1 %	0 %	1 %	19 %	16 %	3 %	13 %	2 %	5 %	32 %	46 %
2	15 %	5 %	14 %	10 %	16 %	16 %	15 %	14 %	15 %	25 %	28 %
3	25 %	27 %	25 %	43 %	36 %	29 %	35 %	26 %	26 %	25 %	15 %
4	37 %	35 %	37 %	19 %	20 %	42 %	26 %	35 %	33 %	16 %	10 %
5	22 %	32 %	23 %	10 %	12 %	10 %	11 %	21 %	19 %	3 %	1 %
Uspešni	99 %	100 %	99 %	81 %	84 %	97 %	87 %	98 %	95 %	68 %	54 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Vir: Državni izpitni center, 2023

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023.

Preglednica 3.1: Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2023

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	867	37	904	21	50	31	102	1006	1122	116	100
Povprečni splošni uspeh pri SM*	19,32	20,85	19,38	17,56	16,65	18,73	17,61	19,23	19,08	15,98	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,76	3,86	3,77	3,43	3,54	3,94	3,64	3,76	3,68	2,56	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,73	4,11	3,75	3,52	3,52	4,03	3,68	3,74	3,69	2,96	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	3,64	3,95	3,65	2,90	2,96	3,39	3,08	3,59	3,46	2,32	1,92
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	3,63	3,95	3,64	2,90	2,94	3,35	3,06	3,58	3,45	2,28	1,92
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	71,19	75,13	71,35	61,80	62,00	67,54	63,64	70,57	68,72	52,74	48,91
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	72,00	78,00	72,00	65,00	62	70	65,00	72,00	70,00	53,00	49,00
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	12,28	10,73	12,24	13,88	14,28	11,32	13,48	12,58	14,15	16,79	14,68
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	3,77	3,95	3,77	3,19	3,50	3,65	3,48	3,74	3,67	2,45	4,13
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,38	4,59	4,39	3,95	4,10	4,37	4,14	4,37	4,31	3,33	4,56
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,69	0,72	0,69	-	0,75	0,70	0,66	0,69	0,69	0,59	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,69	0,75	0,69	-	0,63	0,50	0,49	0,67	0,68	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,63	0,66	0,63	-	0,71	0,57	0,57	0,62	0,62	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,62	0,68	0,63	-	0,74	0,28	0,56	0,62	0,65	0,52	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,62	0,68	0,63	-	0,74	0,28	0,56	0,62	0,65	0,52	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,58	0,53	0,58	-	0,74	0,54	0,62	0,58	0,62	0,46	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,42	0,42	0,42	-	0,53	-	0,54	0,44	0,47	0,23	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,33	0,38	0,33	-	0,34	-0,03	0,23	0,33	0,41	0,38	0,28
Odstotek neuspešnih s PP	1,27	0,00	1,22	19,05	16,00	3,23	12,75	2,39	5,44	31,90	46,00
Odstotek neuspešnih brez PP	2,42	0,00	2,32	19,05	18,00	6,45	14,71	3,58	6,77	34,48	46,00

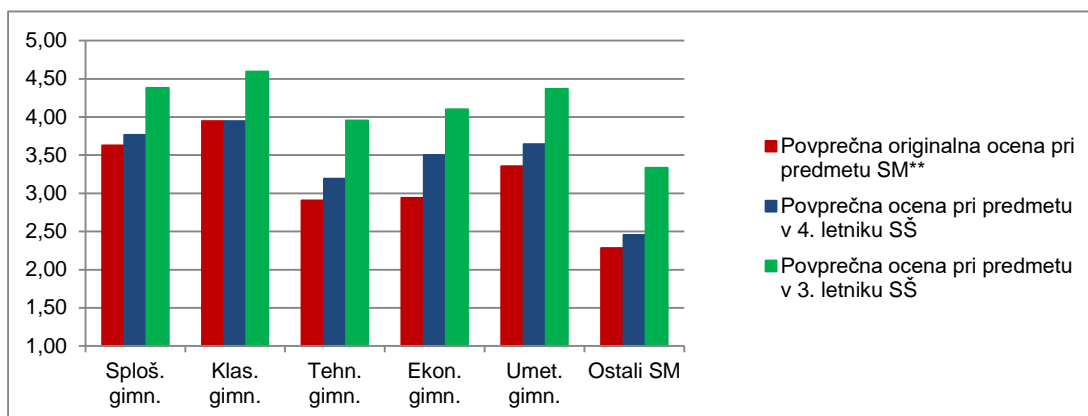
*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

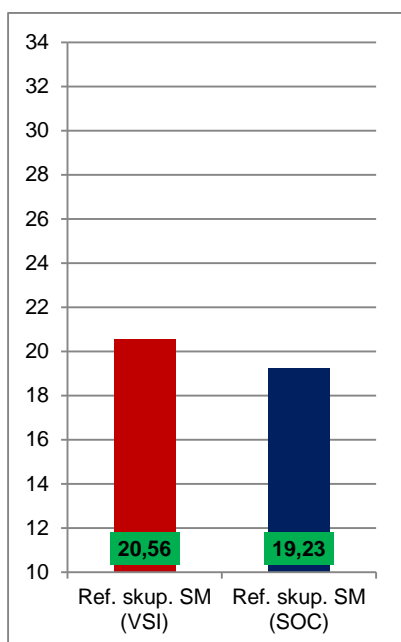
Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz sociologije in povprečnih ocen iz sociologije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center, 2023

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2023 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz sociologije (ref. skup. SM – SOC).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center, 2023

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

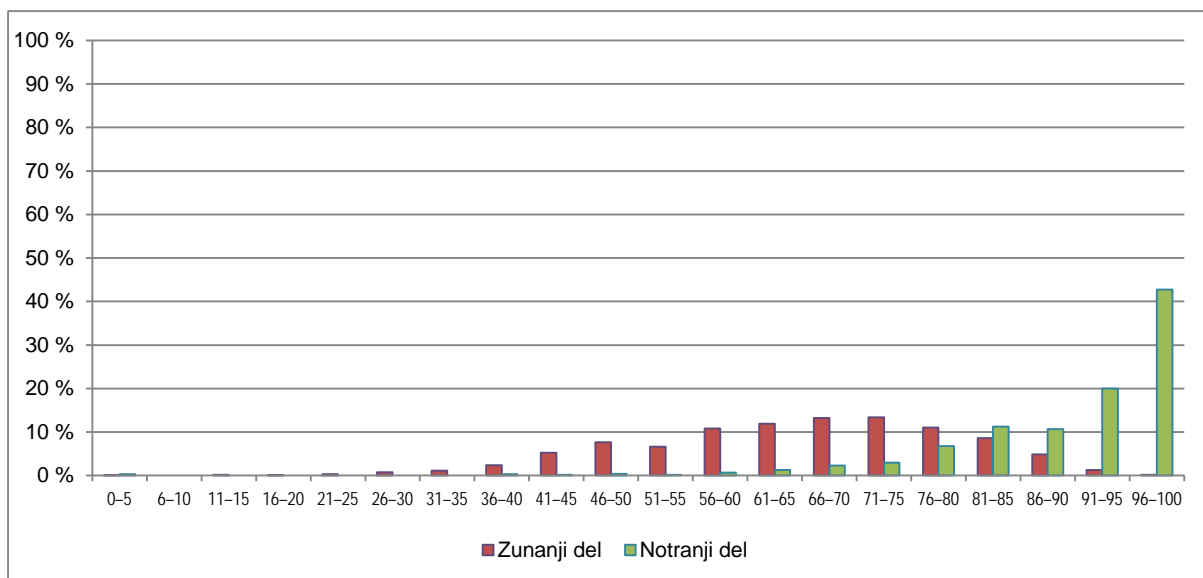
Preglednica 4.1.1: *Osnovni statistični podatki*

	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	1.006	1.006
Povprečno število odstotnih točk	52,19	18,37
Standardni odklon odstotnih točk	11,66	2,27
Maksimalno število odstotnih točk	79,13	20,00
Povprečna težavnost	0,65	0,92

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

Preglednica 4.1.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0-5	0 %	0 %
6-10	0 %	0 %
11-15	0 %	0 %
16-20	0 %	0 %
21-25	0 %	0 %
26-30	1 %	0 %
31-35	1 %	0 %
36-40	2 %	0 %
41-45	5 %	0 %
46-50	8 %	0 %
51-55	7 %	0 %
56-60	11 %	1 %
61-65	12 %	1 %
66-70	13 %	2 %
71-75	13 %	3 %
76-80	11 %	7 %
81-85	9 %	11 %
86-90	5 %	11 %
91-95	1 %	20 %
96-100	0 %	43 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center, 2023

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	1.006	1.006	1.006
Povprečno število odstotnih točk	23,87	28,31	18,37
Standardni odklon odstotnih točk	5,72	7,15	2,27
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,68	0,63	0,92

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Izpitna pola 1

Izpitna pola 1 vsebuje štiri strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri 1. nalogi (*Odločanje v skupnosti*) je bilo dvanajst vprašanj, pri 2. (*Družina*) devet vprašanj, pri 3. (*Religija in verovanski sistem*) deset vprašanj in pri 4. (*Delo in prosti čas*) šest vprašanj. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez kandidatov poklicne mature in drugih) – bilo jih je 1.006 (lani 962) –, dosegli pri tem delu izpita, je bilo 27,28 točke (lani: 25,28 točke), kar je 23,87 (lani: 22,12) odstotne točke. Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature) – bilo jih je 1.122 (lani: 1.023), je bilo povprečno število absolutnih točk

26,42 (lani: 24,55), kar je 23,12 odstotne točke, (lani: 21,48 odstotne točke). Pri IP1 so torej rezultati na spomladanskem roku mature 2023 boljši kot preteklo leto.

Največ kandidatov je izbralo 2. nalogo (*Družina*), sledijo 1. (*Odločanje v skupnosti*), 4. (*Delo in prosti čas*) in 3. naloga (*Religija in verovnanjski sistemi*). Nobena naloga ne odstopa po številu doseženih (absolutnih in relativnih) točk (glej preglednico 4.3.1.). Nekoliko boljši so bili odgovori pri 4. nalogi in nekoliko slabši pri tretji.

Indeks težavnosti (v nadaljevanju IT) izpitne pole 1 je 0,68, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,66, če upoštevamo vse kandidate, brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.1 (Dosežki pri izpitni poli 1, IT) prikazuje število kandidatov (referenčna skupina), ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih točk in indeks težavnosti.

Preglednica 4.3.1: Dosežki pri izpitni poli 1, IT

Naloga	N	povprečno število (abs.) točk	IT
1	539	13,61	0,68
2	784	13,73	0,69
3	296	13,16	0,66
4	393	13,85	0,69

V nadaljevanju je predstavljenih še nekaj opažanj po posameznih nalogah in vprašanih izpitne pole 1. Nanašajo se na referenčno skupino.

1. strukturirana naloga: *Odločanje v skupnosti*

Indeksi težavnosti se gibljejo med 0,47 in 0,89. Najtežje vprašanje za kandidate je bilo vprašanje 1.6. (*Kateri sociolog je postavil tezo, zapisano v viru 3, da ima država zakonit monopol nad sredstvi prisile? Obkrožite pravilno rešitev.*). Več kot polovica kandidatov, ki je izbrala ta sklop vprašanj, ni vedela, da je bil to Max Weber. Obkrožali so druge (napačne) rešitve (največkrat Karla Marxa, pa tudi Emila Durkheima ali Talcotta Parsonsa). Nekoliko težje je bilo tudi vprašanje 1.8. (*Predstavite državo blaginje.*). IT je 0,52. V precej primerih so bili odgovori kandidatov ne toliko napačni kot pomanjkljivi. Pogosto so državo blaginje popolnoma enačili s socialno državo. Nekaj preglavic je delalo tudi vprašanje 1.7. (*Kratko predstavite antično in moderno demokracijo glede na to, kdo ima pravico odločati.*). IT je bil 0,62. Pri antični demokraciji so ugotavljali, da so imeli to pravico samo moški, pozabljali pa, da ne vsi moški (samo svobodni, premožni itd.). Iz odgovorov je bilo razvidno tudi nekoliko slabše poznavanje interesnih skupin in njihovega delovanja. IT vprašanja 1.10. (*Navedite dva tipa interesnih skupin in vsakega izmed njiju na kratko predstavite.*) je bil 0,64. Večkrat so pravilno navedli tipa interesnih skupin (ciljne in zaščitne), vendar ju napačno predstavili (zamenjano). Na vprašanje 1.4. (*Kako se legitimizira tip oblasti, predstavljen v viru 2?*) je večina odgovorila pravilno (IT = 0,89), nekoliko slabše pa na 1.5. (*Navedite še en način, kako se lahko legitimizira oblast, ne glede na tip.*) (IT = 0,74). Večkrat so navajali – z nekoliko drugačnimi besedami – enako kot v odgovoru na vprašanje 1.4.

2. strukturirana naloga: *Družina*

Kot je bilo že omenjeno, je to nalogo izbralo največ kandidatov. IT so med 0,27 in 0,89. Najbolj pomanjkljivi ali napačni odgovori so bili na vprašanje 2.6 (*V povezavi z značilnostmi sodobnih družin se izražajo tudi kritični pogledi na družino. Pojasnite pogled/kritiko sociologa Edmunda Leacha.*), kjer je bil IT 0,27. Pri večini kandidatov se je pokazalo, da tega kritičnega pogleda ne poznajo. So pa skoraj vsi pravilno odgovorili na vprašanje 2.2. (*Imenujte pojave, navedene spodaj. Navedeni so: zakonska zveza z več partnerji hkrati; prepoved sklepanja zakonske zveze med nekaterimi sorodniki in obveznost sklepanja zakonske zveze v okviru nekaterih družbenih skupin.*) – IT je 0,89. Nekoliko slabši odgovori so bili tudi na vprašanje 2.9. (*V kateri tip družine uvrščamo t. i. komunske oblike družinskega življenja? Obkrožite pravilno rešitev.*). Manj kot polovica kandidatov (IT je 0,43) se je odločila za pravilni odgovor (reorganizirana družina). Dobro so odgovarjali na vprašanje 2.4. (*Navedite dve značilnosti simetričnih/integriranih partnerskih vlog.*) – IT je 0,86. Nekaj težav je povzročalo vprašanje 2.3. (*Kateri funkciji družine sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?*). IT je 0,55. Odgovori so bili ne toliko popolnoma napačni, kot so bili pomanjkljivi, nenatančni (npr. čustvena funkcija namesto čustvena stabilizacija odraslih, kot to poudarja Parsons).

3. strukturirana naloga: *Religija in verovanjski sistemi*

To strukturirano nalogo je izbralo najmanj kandidatov; tudi povprečno število doseženih točk je najnižje (čeprav med posameznimi nalogami ni bistvenih razlik, kot je bilo že omenjeno in je razvidno iz preglednice 4.3.1.). IT se gibljejo med 0,43 in 0,81. Izrazito težkega vprašanja ni bilo, prav tako ne izrazito lahkega. Najslabše so odgovarjali na vprašanje 3.10. (*Katere pojave označujemo kot sekularno religijo. Navedite primer.*). IT je 0,43. Opredelitve sekularne religije so bile pomanjkljive, primeri napačni itd. Slabši odgovori so bili tudi na vprašanje 3.7. (*V kateri tip religij po Mc Geeju uvrščamo šintoizem in daoizem?*). IT je bil 0,51. Največ pravilnih odgovorov je bilo na vprašanje 3.6. (*Katere vsebinske prvine (poleg verskega ravnanja) še vključuje religija? Navedite in pojasnite dve.*). IT je 0,81. Dobri odgovori so bili tudi na vprašanji 3.2. (*Pojasnite, kaj pomeni, da je religija kulturna univerzalija.*) in 3.5. (*S pomočjo vira 1 pojasnite dve funkciji obredov ali ritualov.*). Pri obeh je IT 0,77.

4. strukturirana naloga: *Delo in prosti čas*

Indeksi težavnosti so med 0,57 in 0,82. Za to strukturirano nalogo še bolj kot za prejšnjo velja, da ni bilo izrazito težkega vprašanja, prav tako ne izrazito lahkega. Za kandidate je bilo v nasprotju s pričakovanji še najtežje vprašanje 4.6. (*Navedite vzorce doživljanja dela in preživljanja prostega časa po Parkerju ter enega pojasnite.*). IT je 0,57. Kandidati so ali napačno navajali vzorce ali jih sploh niso; pojasnitve so bile pomanjkljive. Precej boljši so bili odgovori na vprašanje 4.3. (*Navedite tri vrste brezposelnosti glede na vzroke in eno natančneje predstavite.*). Tu je IT 0,82. Nekaj težav sta predstavljali vprašanji 4.1. (*Kaj je značilno za delo kot zaposlitev? V odgovor vključite štiri značilnosti.*) in 4.2. (*Pojasnite pomen zaposlitve za posameznika v sodobnih družbah.*) IT sta 0,68 in 0,74. Kandidati so v svojih odgovorih na vprašanje 4.1. večkrat pisali o pomenu zaposlitve, pomanjkljivo pa o značilnostih dela kot zaposlitve. Iz odgovorov je bilo mogoče sklepati, da jim pojem dela kot zaposlitve ni popolnoma jasen. Nekaj težav je bilo tudi pri vprašanju 4.5. (*Poimenujte organizacijo, ki jo opisuje vir 1. Navedite in pojasnite še eno sredstvo (način), ki ga poleg stavke, omenjene v viru 1, uporablja ta organizacija za doseganje ciljev.*). Nekateri kandidati so imeli težavo s prepoznavanjem sindikatov, še večkrat z navedbo kolektivnih pogajanj in pojasnitvijo, kaj so kolektivna pogajanja, med kom potekajo itd.

Izpitna pola 2

Izpitna pola 2 vsebuje pet esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40. To predstavlja 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila ali uvodni vir. Dodatna navodila so bila tokrat pri 4. esejski nalogi, uvodni vir pa pri 5. esejski nalogi.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 25,16 točke (lani: 22,25), kar je 28,30 odstotne točke (lani: 25,03). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 24,46 (lani: 21,71), kar je 27,52 odstotne točke (lani: 24,43). Tudi rezultati pri IP2 so bili letos boljši kot lani.

Največ kandidatov je izbralo 2. esejsko nalogo (*Razpravljajte o družbeni neenakosti glede na spol, etnično pripadnost in starost.*), samo nekaj manj 1. (*Razpravljajte o posebnem pomenu in poteku primarne socializacije.*), sledijo 5. (*Razpravljajte o reprezentiranju starosti in spola v množičnih medijih.*), 3. (*Analizirajte funkcije (vlogo in pomen) šole v sodobnih družbah. V odgovor vključite tako primer funkcionalističnega kot primer konfliktnega pogleda na te funkcije.*) in 4. esejska naloga (*Predstavite koncept družbene anomalije in ob dveh primerih razpravljajte o tem pojavu v sodobnih družbah.*).

IT izpitne pole 2 je 0,63, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,61, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.2 (*Dosežki pri izpitni poli 2, IT*) prikazuje število kandidatov, ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih (absolutnih) točk in indeks težavnosti za posamezno nalogo. Vsi podatki veljajo za referenčno skupino.

Preglednica 4.3.2: *Dosežki pri izpitni poli 2, IT*

naloga	N	povprečno št. (abs.) točk	IT
1	639	12,32	0,62
2	668	12,24	0,61
3	204	13,18	0,66
4	151	13,40	0,67
5	350	12,99	0,65

IT posameznih nalog se gibljejo med 0,61 in 0,67. Bistvenih razlik v povprečnih ocenah posameznih nalog ni. Nekoliko nižje povprečno število točk je pri nalogah, ki jih je izbralo več kandidatov. V nadaljevanju so predstavljene nekatere značilnosti in pomanjkljivosti odgovorov, ki so jih opazili zunanji ocenjevalci, kar pa ne pomeni, da je bilo to značilno za vse ali za večino odgovorov. Več o tem bo pojasnjeno v naslednjem podpoglavju.

1. esejska naloga: *Razpravljajte o posebnem pomenu in poteku primarne socializacije.*

Kot je bilo že omenjeno, je bila to druga najpogosteje izbrana naloga, povprečno doseženo število (absolutnih) točk pa 12,32. Velko odgovorov je bilo dobrih, vendar pa precej tudi nenatančnih oziroma pomanjkljivih. Precej kandidatov se ni osredinilo na pomen in potek primarne socializacije, ampak so pisali o celotnem poteku socializacije.

2. esejska naloga: *Razpravljajte o družbeni neenakosti glede na spol, etično pripadnost in starost.*

Nalogo je izbralo največ kandidatov, doseženo je bilo najmanjše povprečno število (absolutnih) točk (12,24). Večina kandidatov je pisala o tem, kako spol, etnična pripadnost in starost vplivajo na človekov družbeni status, vendar so bili mnogi odgovori precej skromni in brez uporabe sociološke terminologije.

3. esejska naloga: *Analizirajte funkcije (vlogo in pomen) šole v sodobnih družbah. V odgovor vključite tako primer funkcionalističnega kot primer konfliktnega pogleda na te funkcije.*

V primerjavi s prvima dvema nalogama te ni izbralo prav veliko kandidatov, je pa povprečno doseženo število absolutnih točk nekoliko višje (13,18). Pomanjkljivost precejšnjega števila odgovorov je bila, da kandidati niso poimenovali funkcij šole (socializacijska, meritokratska, morda tudi integracijska), ter slabše poznavanje konfliktnih pogledov na te funkcije.

4. esejska naloga: *Predstavite koncept družbene anomalije in ob dveh primerih razpravljajte o tem pojavu v sodobnih družbah.*

Dodatno navodilo pri tej nalogi je bilo, naj kandidati vključijo v odgovor Durkheimovo in Mertonovo opredelitev anomalije ter si z njunima opredelitvama pomagajo v razpravi o sodobnih primerih. Povprečno število doseženih (absolutnih) točk je bilo najvišje (13,40), nalogo pa je izbralo najmanj kandidatov (151). Sicer je tematski sklop (*Odklonskost in kriminaliteta*), iz vsebine katerega je naloga, med tistimi, ki jih kandidati pogosto izbirajo (če je strukturirana ali esejska naloga s tega področja ponujena v IP1 ali IP2). Morda je razlog v tem, da kandidati slabše poznajo/razumejo koncept anomalije, da jim ni popolnoma jasna razlika med Durkheimovo in Mertonovo opredelitvijo anomalije ter da so bili v zadregi, kako naj to uporabijo v razpravi o sodobnih primerih. To je bilo razvidno tudi iz nekaterih odgovorov kandidatov, ki so izbrali nalogo.

5. esejska naloga: *Razpravljajte o reprezentiranju starosti in spola v množičnih medijih.*

Naloga je vključevala uvodni vir o vsebini nekaterih oglasov, v katerih nastopajo predvsem mladi ljudje. Nalogo je izbralo več kandidatov kot 3. in 4., vendar vseeno precej manj kot prvi dve. Povprečno število doseženih (absolutnih) točk je bilo 12,99. Pomanjkljivost nekaterih odgovorov je bila, da so bili precej »klišejski«, zdravorazumski, enostranski itd.

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,37 (enako kot lani). IT je bil 0,92, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,33 (lani: 0,24). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki sledeči: povprečno število točk je 18,07 (lani: 18,13), IT 0,90 (lani: 0,91) in korelacija 0,44 (lani: 0,33).

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Izpitna pola 1

1. strukturirana naloga: *Odločanje v skupnosti*

Kandidati so dokaj dobro odgovarjali na prvih pet vprašanj. Nekateri so sicer imeli nekaj težav pri vprašanju 1.1. (*Opreделите avtoriteto in prisilo kot obliki družbene moči.*). Odgovori so bili nenatančni/pomanjkljivi. Pri vprašanju 1.2. (*Navedite tri značilnosti tipa oblasti (po Webru), ki je predstavljen v viru 1.*) so nekateri pisali izključno o birokraciji. Kot je bilo že omenjeno, so slabše odgovarjali na vprašanje 1.6. (*Kateri sociolog je postavil tezo, zapisano v viru 3, da ima država zakonit monopol nad sredstvi prisile? Obkrožite pravilno rešitev.*), kjer jih je veliko obkrožilo napačno rešitev (Parsonsa, Durkheima ali Marxa namesto Webra). Prav tako je bilo že omenjeno, da so bile težave z natančnostjo odgovorov na vprašanje 1.7. (*Kratko predstavite antično in moderno demokracijo glede na to, kdo ima pravico odločanja.*), pri katerem so kandidati kot ključni kriterij pravice do odločanja v antični demokraciji poudarili samo spol. Slabše so predstavili državo blaginje (vprašanje 1.8.: *Predstavite državo blaginje.*), ki so jo enačili s socialno državo. Pisali so o pomoči revnim, pokojninah, socialnih podporah ipd. Nekaj težav je bilo tudi z interesnimi skupinami (vprašanje 1.10.: *Navedite dva tipa interesnih skupin in vsakega izmed njiju na kratko predstavite.*). Kandidati so zamenjevali ciljne in zaščitne interesne skupine (pri slednjih je marsikdo uporabil pojem *zaščitniške*, kar ni pravilno). Ne tako redki odgovori so bili, da se ciljne interesne skupine ustanovijo/organizirajo za doseg nekega cilja in ko je ta dosežen, razpadejo, kar pa ne drži (vsaj za velik del ciljnih interesnih skupin ne). Nekateri so namesto tipov interesnih skupin navajali konkretne primere (sindikati, ekološka društva, društvo proti mučenju živali itd.). Pri vprašanju 1.12. je večina vedela, da Evropski parlament predstavlja zakonodajno vejo oblasti, in tako pravilno zapisala poved. Pomanjkljivost odgovorov na vprašanje 1.12. (*Kaj je značilnost modernih političnih strank, t. i. strank »catch – all«*) je bila, da so to stranke, ki si želijo čim več volivcev, kar je seveda značilno za vse stranke.

2. strukturirana naloga: *Družina*

Kandidati so pri vprašanju 2.1. (*Opreделите družino s sociološkega vidika.*) opredeljevali družino kot primarno skupino, dvogeneracijsko skupnost staršev in otrok itd, v precej primerih so jo pozabili opredeliti tudi kot družbeno institucijo. Kot je bilo že omenjeno, je bila pravilna večina odgovorov na vprašanje 2.2., pri katerem so kandidati morali imenovati zakonsko zvezo med več partnerji, prepoved sklepanja zakonske zveze med nekaterimi sorodniki in obveznost sklepanja zakonske zveze v okviru nekaterih družbenih skupin. Le v manjšem številu primerov so zamenjali eksogamijo in endogamijo ali namesto eksogamije navedli tabu incest. Pomanjkljivi so bili odgovori na vprašanje 2.3. (*Kateri funkciji družine sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?*). Namesto primarne socializacije otrok so navajali samo socializacijo, namesto čustvene stabilizacije odraslih samo čustveno oziroma emocionalno funkcijo. Večkrat so navajali tudi reproduktivno funkcijo. Pri vprašanju 2.4. (*Navedite dve značilnosti simetričnih/integriranih partnerskih vlog.*) so z nekoliko različnimi besedami navajali samo eno značilnost (npr. da ni razmejitev med t. i. ženskimi in moškimi vlogami) in potem kot drugo značilnost samo nekakšno pojasnitev prve, da namreč oba partnerja opravljata enaka dela, povezana z družinskim življenjem. Podobno je bilo tudi v odgovorih na vprašanje 2.5. (*Navedite dva dejavnika, ki sta v preteklosti spodbudila prehod od asimetričnih k simetričnim partnerskim vlogam.*). Kot prvi dejavnik so npr. navedli zaposlovanje žensk, kot drugega pa pravzaprav isto, namreč ekonomsko neodvisnost žensk. Najslabše so odgovarjali na vprašanje 2.6. (*V povezavi z značilnostmi sodobnih družin se izražajo tudi kritični pogledi na družino. Pojasnite pogled/kritiko sociologa Edmunda Leacha.*). Nekateri na vprašanje niso odgovorili, drugi so odgovarjali v smislu, da kritizira pluralnost družin, nizko rodnost, razveze zakonskih zvez, istospolne družine itd. Le redki so na vprašanje odgovorili vsaj delno pravilno, da namreč kritizira zapiranje v družinsko zasebnost, kar slabi družbeno kohezivnost in solidarnost, otežuje družbeni nadzor (npr. nevmešavanje družbenega okolja na različne oblike nasilja v družini itd.). Nekateri kandidati so v svojih odgovorih na vprašanje 2.7. (*V povezavi s socializacijsko*

funkcijo družine pojasnite vlogo kulturne reprodukcije.) pisali o funkciji biološke reprodukcije, drugi pa sicer prav o kulturni reprodukciji kot o prenašanju kulture prek družinske socializacije, vendar brez vključevanja vsaj nekaterih sestavin kulture v svoje odgovore. Večina odgovorov na vprašanje 2.8. (*Pojasnite strukturno in funkcijsko dezorganizacijo družine. Navedite primera.*) je bila ustrezna, le včasih so zamenjali eno in drugo dezorganizacijo. Slabši so bili odgovori na vprašanje 2.9. (*V kateri tip družine uvrščamo t. i. komunske oblike družinskega življenja? Obkrožite pravilno rešitev.*), kjer so namesto reorganizirane družine obkrožali ali razširjeno družino ali včasih modificirano razširjeno družino.

3. strukturirana naloga: *Religija in verovanjski sistemi*

Nekateri kandidati so imeli težave pri vprašanju 3.1. (*Opredelite spodnja pojma: religijski eklekticizem, religijski pluralizem.*). V kar nekaj primerih so religijski pluralizem opredeljevali v smislu, da na svetu obstaja veliko število religij, religijski eklekticizem pa kot soobstoj/sobivanje različnih religij znotraj ene družbe (kar imenujemo religijski pluralizem). Pri vprašanju 3.2. (*Pojasnite, kaj pomeni, da je religija kulturna univerzalija.*) večina kandidatov ni imela težav s pojasnitvijo. Nekoliko več težav je bilo pri vprašanih 3.3. (*Kateri sociolog ugotavlja, da je bistvo religije razločevanje med svetim (sakralnim) in posvetnim (profanim). Obkrožite pravilno rešitev.*) in 3.4. (*Pojasnite spodnja pojma: sakralno, profano.*). Pri vprašanju 3.3. so namesto Durkheima obkrožali Webra ali Parsonsa, pojma pa »pojasnili« tako, da so navajali slovenska izraza (torej sveto in posvetno). Glede funkcij obredov (vprašanje 3.5.) in vsebinskih prvin religij (vprašanje 3.6.) ni bilo večjih težav. Popolnoma napačni odgovori so bili redki, so pa bili nekateri nenatančni/pomanjkljivi. Kot je bilo že omenjeno, se je precej napačnih odgovorov pojavljalo pri vprašanju 3.7. (*V kateri tip religij po Mc Geeju uvrščamo šintoizem in daoizem?*) Namesto politeizma in/ali animizma (šintoizem) in etične religije ali sistemi abstraktnih idealov (daoizem) so kandidati navajali druge tipe iz Mc Geejeve in drugih tipologij (npr. monoteizem, enostavni supernaturalizem, etnična religija, univerzalna religija itd.). Velik del kandidatov (ne pa vsi) je prepoznal družbeno funkcijo religije iz vira 2 (legitimacijsko), po kateri sprašuje vprašanje 3.8., so pa nekateri kandidati navajali tudi druge funkcije (največkrat kompenzacijsko). Pri vprašanju 3.9. (*Pojasnite, kaj je verski fundamentalizem. V odgovor vključite dve značilnosti tega pojava.*) ni bilo veliko napačnih odgovorov, precej pa je bilo pomanjkljivih. Večkrat so navajali nekatere značilnosti, ne da bi poprej opredelili/pojasnili, kaj je verski fundamentalizem, kot zahteva vprašanje (in je tako tudi oblikovano). Slabši so bili tudi odgovori na vprašanje 3.10. (*Katere pojave označujemo kot sekularno religijo? Navedite primer.*). V nekaterih primerih so kandidati opredeljevali sekularizacijo namesto sekularne religije, primeri so bili večkrat neustrezni.

4. strukturirana naloga: *Delo in prosti čas*

Kandidati so presenetljivo imeli nekaj težav pri vprašanju 4.1. (*Kaj je značilno za delo kot zaposlitev? V odgovor vključite štiri značilnosti.*). Redki so v odgovor vključili štiri ustrezne značilnosti. Podobno ugotavljamo tudi za vprašanje 4.2. (*Pojasnite pomen zaposlitve za posameznika v sodobnih družbah.*). Precej odgovorov je bilo samo delno pravih; pogosto so v odgovor vključevali značilnosti zaposlitve, pri predhodnem vprašanju pa pisali o njenem pomenu. Najbolje so odgovarjali na vprašanje 4.3. (*Navedite tri vrste brezposelnosti glede na vzroke in eno natančneje predstavite.*). Večinoma so pravilno navajali vrste brezposelnosti, največkrat pa so predstavljali sezonsko brezposelnost. Pri vprašanju 4.4. (*Pojasnite tri posledice brezposelnosti za družbo kot celoto.*) so nekateri pojasnjevali individualne posledice brezposelnosti in manj družbene. Pri vprašanju 4.5. (*Poimenujte organizacijo, ki jo opisuje vir 1. Navedite in pojasnite še eno sredstvo (način), ki ga poleg stavke, omenjene v viru 1, uporablja ta organizacija za doseganje ciljev.*) večinoma niso imeli težav z navedbo sindikatov, pri navedbi sredstva (načina) so v precej primerih navajali *kolektivna pogodba* (namesto kolektivno pogajanje), skromni pa so bili pri pojasnitvi tega načina (kdo se s kom pogaja, o čem, kaj je lahko rezultat pogajanj itd.). Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da imajo kandidati nekaj težav s pojasnjevanjem pojmov, pojavov itd. oziroma da so vsaj nekateri pri tem precej skromni. Kandidati so, kot je bilo že omenjeno, ne preveč dobro odgovarjali na zadnje vprašanje iz tega sklopa, tj. vprašanje 4.6. (*Navedite vzorce doživljanja dela in preživljanja prostega časa po Parkerju ter enega pojasnite.*). Težave so bile tako z natančno in pravilno navedbo teh vzorcev kot tudi s pojasnitvijo enega od navedenih (če so ti že bili pravilno navedeni).

Izpitna pola 2

Pri izpitni poli 2 težko govorimo o popolnoma nepravilnih odgovorih. Kandidati so le v redkih primerih odgovarjali popolnoma nekaj drugega, kot je zahtevala naloga. Govorimo lahko o dobrih, celovitih in slabših, površnih in pomanjkljivih odgovorih. Slabi so tudi odgovori, kjer kandidati ostajajo na ravni »prostega spisa«, brez vključevanja sociološke terminologije, socioloških spoznanj/teorij, argumentov, v odgovore vnašajo stereotipe in predsodke itd.

Opazanja zunanjih ocenjevalcev so bila delno predstavljena že v prejšnjem poglavju.

1. esejska naloga: *Razpravljajte o posebnem pomenu in poteku primarne socializacije.*

Zunanji ocenjevalci opažajo, da so kandidati pogosto izbrali to esejsko nalogo, na kar kažejo tudi podatki. Pri tem nekateri ocenjujejo, da so bili odgovori večinoma dobri, drugi jim očitajo zdravorazumskost, oddaljevanje od problema, o katerem naloga zahteva razpravo, pomanjkanje sociološke terminologije itd. V precej odgovorih so kandidati pisali o poteku socializacije nasploh in opisovali posamezne stopnje/vrste socializacije v življenjskem poteku posameznika. Glede na to so bolj malo razpravljali o pomenu in poteku primarne socializacije. Nekateri so večino odgovora namenili resocializaciji (zakaj do nje lahko pride, koliko je (ne)uspešna itd.) Resocializacijo so s primarno socializacijo povezali le toliko, da so navedli, da je ta posledica neuspešne, pomanjkljive primarne socializacije. Velikokrat so pisali o nesocializiranih (izoliranih) otrocih, pri čemer so največkrat uporabljali (neustrezne) termine, kot so divji otroci, otroci iz gozda, otroci, ki so jih vzgajale živali, itd. Glede na to, da naloga zahteva razpravo o poteku primarne socializacije, ni bilo prav veliko kandidatov, ki bi v svoj odgovor vključilo različne mehanizme primarne socializacije (posnemanje, igranje vlog, sistem nagrad in kazni itd.). V precej primerih se tudi niso dotaknili posebej pomembnih dejavnikov/agensov socializacije, npr. družine.

2. esejska naloga: *Razpravljajte o družbeni neenakosti glede na spol, etično pripadnost in starost.*

Največja pomanjkljivost odgovorov na to esejsko nalogo (izbralo jo je največ kandidatov) je bila, da so le redki kandidati izhajali iz opredelitve družbene neenakosti, da jih precej ni »prepoznalo« spola, etnične pripadnosti in starosti kot determinant (dejavnikov) pripisanega družbenega statusa, ki so kljub (vsaj formalno) odprtemu sistemu moderne družbene slojevitosti še vedno aktualne. Nasploh so le redki v svojih odgovorih uporabili termina pridobljen in pripisan družbeni status, prav tako tudi ne terminov, kot so seksizem, starizem, etnična distanca, etnična segregacija, itd. Glede spola so pogosto pisali o neenakopravnosti/neenakosti ljudi glede na spol v preteklosti, za današnji čas oziroma za današnje (post)moderne družbe pa ugotavljali, da te neenakosti ni več oziroma da spol ne več (ali skoraj ne več) vpliva na človekov družbeni status. Tisti, ki so vendarle ugotavljali, da temu ni čisto tako, pa so bili v predstavitvi in razpravi o spolni neenakosti precej skromni. Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da kar nekaj kandidatov ne čisto dobro razume pojma etnična pripadnost. Pišejo namreč o rasi in položaju temnopoltih ljudi predvsem v ZDA. Včasih enačijo etnično pripadnost z religiozno pripadnostjo. Glede na starost največkrat pišejo o slabšem družbenem položaju starejših in starih ljudi, manj ali nič pa o negotovem položaju mladih. Iz razprav kandidatov o položaju starejših/starih je mogoče razbrati, da v svoje odgovore (nevede) vnašajo mnoge stereotipe/predsodke o njih: slabši družbeni položaj starejših naj bi izhajal iz tega, da so nefleksibilni, se težko ali skoraj nič ne prilagajajo novostim, so nevedni glede sodobne tehnologije, so kar naprej bolni itd. Teh trditev seveda ne relativizirajo in prepoznajo kot (vsaj delne) predsodke. V nekaterih odgovorih je bilo mogoče prebrati tudi, da so pokojnine pomoč države starejšim, da sploh lahko preživijo.

3. esejska naloga: *Analizirajte funkcije (vlogo in pomen) šole v sodobnih družbah. V odgovor vključite tako primer funkcionalističnega kot primer konfliktnega pogleda na te funkcije.*

V kar nekaj esejskih odgovorih so kandidati pisali o funkcijah šole, ne da bi jih eksplicitno poimenovali. Iz odgovorov je mogoče sklepati, da so nekateri kandidati imeli težave s poznavanjem in smiselnim vključevanjem avtorjev in teorij ter da bolje poznajo funkcionalistične kot konfliktno poglede. Če so že

dobro analizirali socializacijsko funkcijo šole s funkcionalistične teoretske perspektive, so jo slabše ali sploh ne s konfliktno perspektive. V prvem primeru so vključevali ali Durkheima ali Parsonsa ali oba, pri čemer so nekateri enega in drugega zamenjali ali pomešali njune ugotovitve. Pri analizi socializacijske funkcije šole so le redki, kot je bilo prej omenjeno, vključili konfliktno teoretsko perspektivo (npr. Althusserjeve teze o šoli kot ideološkem aparatu države, koncept skritega kurikula itd.). Pri meritokratski funkciji šole (ki so jo le redki izrecno poimenovali) pa so bile njihove ugotovitve v smeri, da šola ne odpravlja družbene neenakosti, kar kaže na nerazumevanje, kaj naj bi ta funkcija bila: ne odpravljanje družbene neenakosti kot take, ampak družbene neenakosti, ki temelji na pripisanem družbenem statusu. Tega niti niso mogli ugotavljati, ker niso prej opredelili, zakaj in kako naj bi šola opravljala to funkcijo, in s tem smiselno povezali Bernsteinov koncept govornih kodov in Bourdieujev kulturni kapital. To so v odgovorih sicer navajali, vendar ne da bi ugotavljali, da možnosti šolskega uspeha kljub formalno enakim možnostim dejansko niso za vse enake in da ima pripisan status kljub formalno enakim možnostim šolanja dejansko še vedno velik pomen (kar zatrjujeta Bourdieu in Bernstein).

4. esejska naloga: *Predstavite koncept družbene anomalije in ob dveh primerih razpravljajte o tem pojavu v sodobnih družbah.*

Vsi zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da je to esejsko nalogo izbralo (naj)manj kandidatov, kar potrjujejo tudi statistični podatki. Ugotavljajo pomanjkljive opredelitve tako Durkheimove kot Mertonove opredelitve anomalije. V precej esejskih odgovorih prevladuje predstavitev Mertonovih tipov strukturne napetosti, ki pa ni vedno ustrezna. Kandidati so se večkrat »izognili« primerom in ob njih razpravi o anomaliji.

5. esejska naloga: *Razpravljajte o reprezentiranju starosti in spola v množičnih medijih.*

Naloga zahteva razpravo o reprezentiranju starosti in spola v množičnih medijih, vendar skoraj vsi zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da kar precej kandidatov ni pojasnilo, kaj razumemo z medijsko reprezentacijo. Nekateri so to sicer poskušali, vendar je iz njihovih poskusov mogoče sklepati o nerazumevanju tega pojma. Kandidati ne upoštevajo različnih medijev in različnih medijskih vsebin. Pri tem, ko navajajo, katere vedenjske, osebnostne, poklicne itd. značilnosti ljudi glede na spol in starost so poudarjene v nekaterih medijskih vsebinah, tega ne primerjajo z dejansko situacijo.

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

---

Vprašalnike je izpolnilo 35 zunanjih ocenjevalcev, vendar niso vsi odgovorili na vsa vprašanja. Na vprašanje, ali so bile naloge ustrezno sestavljene, jih je 26 (74 %) odgovorilo pritrdilno, drugi niso izrecno odgovorili z »ne«, so pa navajali pomanjkljivosti posameznih nalog. V izpitni poli 1 niso navajali nerazumljivih vprašanj, v izpitni poli 2 pa je bila v dveh primerih navedena 2. esejska naloga. V izpitni poli 1 naj bi bili nenatančni vprašanja 2.6 in 3.4, v izpitni poli 2 pa 1. in 2. esejska naloga. Oblikovno nepreglednih nalog niso navajali. Kot pretežka so v izpitni poli 1 ocenili vprašanja 2.6 in 2.7, v izpitni poli 2 pa 3. in 4. esejsko nalogo. Prelahko naj ne bi bilo nobeno vprašanje v izpitni poli 1, v izpitni poli 2 pa naj bi bili taki 1. in 2. esejska naloga.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,5 (na lestvici od 1 do 5), izpitno polo 2 so ocenili s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 4,4, ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 je bila 4,2.

Posamične pripombe zunanjih ocenjevalcev na izpitno gradivo spomladanskega roka splošne mature 2023 so pohvalne, menijo, da so bile naloge in navodila dobro, ustrezno sestavljene.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ odgovorilo, da interpretacijo (65 %) in analizo (57 %), kar je več kot prejšnja leta. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 65 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno; 26 % bi dalo prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 17 % vprašanjem zaprtega tipa in 9 % vprašanjem esejskega tipa.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

Kandidati so pisali maturitetni izpit iz sociologije 30. maja 2023. Moderacija navodil za ocenjevanje in standardizacija sta potekali na Državnem izpitnem centru 5. junija 2023, dostop do izpitnega gradiva in s tem začetek priprav na moderacijo je bil omogočen 3. junija 2023.

Seminar za zunanje ocenjevalce (in s tem dodatna razlaga in skupna moderacija navodil za ocenjevanje) je bil izpeljan 6. junija 2023 na Državnem izpitnem centru. Po seminarju je bilo mogoče začeti z ocenjevanjem, ki je bilo zaključeno 20. 6. 2023.

Poleg glavne ocenjevalke je ocenjevanje vodilo še pet pomočnikov (trije člani komisije in dva zunanja ocenjevalca). E-ocenjevanje je potekalo brez posebnosti oziroma zapletov. Z nekaterimi zunanjimi ocenjevalci, ki niso bili takoj potrjeni, so pomočniki opravili ustrezno e-komunikacijo. Pri beleženju doseženih točk so nekateri, podobno kot prejšnje leto, imeli nekaj težav oziroma je bilo nekaj napak: ker kandidati izbirajo med ponujenimi nalogami, je včasih prihajalo do tega, da so ocenjevalci vpisovali točke k neizbranim nalogam ali da so z oznako NR (namesto 0 točk) označili izbrano nalogo, ki jo je kandidat reševal, vendar je bil odgovor napačen ali ga ni bilo. Na to so bili vsakokrat opozorjeni in so svoje napačne vpise sproti popravljali.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Omogočeni so bili e-vpogledi v izpitno dokumentacijo. Vseh izpitov je bilo 1.222. Vloženih je bilo 51 ugovorov na oceno. V 23 primerih je bilo spremenjeno število točk, v 15 primerih je bila spremenjena ocena (zvišana za eno oceno).

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Kandidati so v okviru maturitetnega izpita reševali izpitno polo 1 in izpitno polo 2.

Izpitna pola 1 je vsebovala štiri strukturirane naloge z različnim številom vprašanj. Pri 1. nalogi (*Odločanje v skupnosti*) je bilo dvanajst vprašanj, pri 2. (*Družina*) devet, pri 3. (*Religija in verovanjski sistemi*) deset in pri 4. (*Delo in prosti čas*) šest vprašanj. Kandidati so izbrali in odgovarjali na celoten sklop vprašanj pri dveh nalogah. Pri vsaki so lahko dosegli največ 20 točk, skupaj 40. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Izpitna pola 2 je vsebovala pet esejskih nalog. Kandidati so izbirali in odgovarjali na dve. Za posamezen odgovor so dobili največ 20 točk, skupaj 40. To predstavlja 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila ali uvodni vir. Dodatna navodila so bila tokrat pri 4., uvodni vir pa pri 5. esejski nalogi.

Izpitna pola 1

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez poklicnih maturantov in drugih) – bilo jih je 1.006 (lani 962), dosegli pri tem delu izpita, je bilo 27,28 točke (lani 25,28 točke), kar je 23,87 odstotne točke (lani 22,12). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature) – bilo jih je 1.122 (lani 1.023), je bilo povprečno število absolutnih točk 26,42 (lani 24,55), kar je 23,12 odstotne točke, (lani 21,48). Pri IP1 so torej rezultati na spomladanskem izpitnem roku mature 2023 boljši kot preteklo leto in so v tem pogledu primerljivi z rezultati, ki so jih kandidati dosegli v letu 2021, ko je bil v veljavi sistem bonusov zaradi epidemije covida. Slednje je komisija upoštevala tudi pri določanju mej med ocenami.

Izpitna pola 2

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 25,16 (lani 22,25), kar je 28,30 odstotne točke (lani 25,03). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicnih mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 24,46 (lani 21,71), kar je 27,52 odstotne točke (lani 24,43). Tudi rezultati pri IP2 so bili letos boljši kot lani.

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,37 (enako kot lani). Indeks težavnosti (v nadaljevanju IT) je bil 0,92, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,33 (lani 0,24). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki sledeči: povprečno število točk je 18,07 (lani 18,13), IT 0,90 (lani 0,91) in korelacija 0,44 (lani 0,33). Ugotovimo torej, da so se nekoliko zmanjšale razlike v porazdelitvi povprečnih vrednosti med notranjim in zunanjim delom ocene pri predmetu. Še vedno so razlike razmeroma velike. Brez natančnejših analiz lahko o vzrokih, ki vplivajo na različne ocene, zgolj domnevamo. Zanesljivo se razlikujejo okoliščine (porabljen čas in podpora mentorjev), na ocene pa zagotovo vpliva tudi motivacija kandidatov za obravnavo izbrane teme.

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

V izpitni poli 1 je največ kandidatov izbralo 2. nalogo (*Družina*), sledijo 1. (*Odločanje v skupnosti*) ter 4. (*Delo in prosti čas*) in 3. naloga (*Religija in verovanjski sistem*). Nobena naloga ne odstopa po številu doseženih (absolutnih in relativnih) točk. Nekoliko boljši so bili odgovori pri 4. nalogi in nekoliko slabši pri 3.

Indeks težavnosti izpitne pole 1 je 0,68, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (referenčna skupina), in 0,66, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature. IT posameznih nalog se ne razlikujejo, kar kaže, da so naloge glede na zahtevnost uravnotežene.

V izpitni poli 2 je največ kandidatov izbralo 2. esejsko nalogo (*Razpravljajte o družbeni neenakosti glede na spol, etnično pripadnost in starost.*), samo nekaj manj 1. (*Razpravljajte o posebnem pomenu in poteku primarne socializacije.*); sledijo 5. (*Razpravljajte o reprezentiranju starosti in spola v množičnih medijih.*), 3. (*Analizirajte funkcije [vlogo in pomen] šole v sodobnih družbah. V odgovor vključite tako primer funkcionalističnega kot primer konfliktnega pogleda na te funkcije.*) in 4. esejska naloga (*Predstavite koncept družbene anomalije in ob dveh primerih razpravljajte o tem pojavu v sodobnih družbah.*).

Indeks težavnosti izpitne pole 2 je 0,63, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,61, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Indeksi težavnosti posameznih nalog se gibljejo med 0,61 in 0,67. Bistvenih razlik v povprečnih ocenah posameznih nalog ni. Nekoliko nižje povprečno število točk je pri nalogah, ki jih je izbralo več kandidatov.

Skupna ugotovitev ocenjevalcev je, da so kandidati izkazali dobro poznavanje vsebin in tudi sposobnosti za kompleksne odgovore na vprašanja. Hkrati se kažejo tudi nekatere slabosti. Nekateri odgovori so slogovno šibki, včasih nenatančni, pomanjkljiva je tudi uporaba sociološke terminologije.

6.3 Druge ugotovitve

Z zunanjimi izvajalci je bila izvedena anketa o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,5 (na lestvici od 1 do 5), izpitno polo 2 pa s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 4,4, ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 je bila 4,2.

Posamične pripombe zunanjih ocenjevalcev na izpitno gradivo spomladanskega izpitnega roka splošne mature 2023 so pohvalne, ocenjujejo, da so bile naloge in navodila dobro, ustrezno sestavljeni.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ odgovorilo, da interpretacijo (65 %) in analizo (57 %), kar je več kot prejšnja leta. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 65 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno. Prednost bi dali 26 % vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 17 % vprašanjem zaprtega tipa in 9 % vprašanjem esejskega tipa.

Kot vsako leto so bili omogočeni e-vpogledi v izpitno dokumentacijo. Vloženih je bilo tudi 51 ugovorov na oceno. V 23 primerih je bilo spremenjeno število točk, v 15 primerih je bila spremenjena ocena (zvišana za eno oceno).

Ocenjevanje je potekalo brez težav in zapletov. E-ocenjevanje zunanji ocenjevalci dobro obvladajo, v primeru nejasnosti poteka hitra in učinkovita komunikacija s pomočniki.